1049

م. غفوری.

آدم و ابلیس

ناشری [illegible]

22

اوفا، «شرق» مطبعه‌سی.
Уфа, Типография „Восточная Печать".
1910 г.

2395

4570
Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди
2595

ادم-وابليس

«کريموف، حسينوف وشرکاسی» نك الکترو مطبعه‌سی اوفاده

Электро-типографія
Товарищества «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и К°»
УФА.
1910 г.

آدم - و ابلیس

I

خدا عظمت وقدرت برله بو یرنی خلق ایتکاچ
بر اوستنده آدملرنی یاراتورغه وقت یتکاچ
نهایتسز کشیلرگه بولور دیب بر یوزی مسکن
بر اوستینه اوزینك فیضینی اسرارنی چەچکن
قویاش نورچەچدی یرگه کوندزن، یافطرتدی آی نوننده
کشیلرنی یاراتمق بولدی شوندن صوڭ یر اوستنده
نیگەدر؟.. شول وقت الله ملكلرگه خبر بیردی:
«آدم بالالری ایچون، خلق قیلدم قاره یرنی»
«آدم خلیفه بولور یرگه، آنی شونکا یاراتدق» دیب
«آنکا نعمتلرم بیردم، سزه بیرگاندن آرتق» دیب-
بوتبلیغ نی ایشتکاچده ملكلر آیتراشدیلر
بونیندی اش؟ دیبوب بومسئلەده سوزلر آچدیلر

بدیلر: «بوفسادا اهلن یاراتماقده‌نی حکمت بار؟
عاصی بوله‌چق آدملرده، بونینده‌ی افضلیت بار؟

گناه ایشلر قیلورلر، هم آلار مطلق توگه‌رلر قان
طولار یرگه: فساد، طالاش، صوغش، غیبت بله‌ن بهتان

کوره‌سز، بز سیگا تسبیح، سینی تقدیس بله‌ن مشغول
آلارنی آرتق ایتمه‌کلك توگللر شائـنگا معقول»

نیچوکده بو خبر باشده‌وق ملك‌لرگه آغر کیلده‌ی
آدملرنك آلای بولوون، آلار بلمیم نیچوك بلدی؟

یاراتلماس بورون بونلر یاراتماغاچ آدملرنی
دیده‌ی حق: «ای ملك‌لر! مین بله‌م سز بلمگانلرنی»

خدا شولای ملك‌لرگه عجب قسقه جواب بیردی
بولای اوستلن قاراوغه شول ملك‌لر فکری حق ایردی.

خدادن باشقه بر یرگه اورون بنکاچ ئه‌له‌کلرگه
«کوربلك نیچوك برلور؟..» دیکان براوی تونده‌ی ملکلرگه

آدم تورمق ایچون باشده‌وق یاراتلغان ایکان بویر
کشیلرنی توبان ایتمکده باردر بلمیمن نی سر.

آدمنی الله خلق ایتده‌ی، آنگا ایت هم قان بیردی
نیچه یللر اوتوب کینکاچ آدمگه الله جان بیردی.

خدا، باشده‌وق آدمنی یرنك اوستنده یاراتقان، دی
نه‌ن اوسب جان کروب بتکانچی بالغز برده یاتقان، دی

آدم شونده‌یانه تورغاچ کشی صورتینه کرگاچ
اوزیدنك رحمتی برله‌ن ، روح برله‌ن عقل بیرگاچ

خدا، چن مبهوت اینماکچی بولوب باه‌ث ، خصم لرنی
سویوب بارانقان آدمگه اوره‌تدی کوب اسملرنی

دیدی شونده ملك لرگه : «بو برگه ئدیه‌گز کیلگز
بو شیئلرنك اسملرینی بره‌م بره‌م خبر بیرگز»

خدا اوره‌تمه‌گاچ طبیعی ملك لر باشلرن سلکدی
«آلای بیلغاچ خبر بیر! یا آدم» دیب الله امرایتدی

ملك لر توردیلر قاراب آدمنی امتحان ایتدی
قاراب تورغان ملك لرنك تماما ایسلری کیتدی

ملك لردن آدم عالمره‌ك بولغاچ جگلدیلر
خدانك هر ائی حکمتکه مبنی دیه بلدیلر

دیدی خدا: «دیمه دمی؟ بله‌م سز بلمگانلرنی
بو کوکلرده دمی یرده میگا باشرن توگل هرنی»

فرشته‌لر ألك قیلغان بحثلرگه اوکندیلر
خدا امری شولایدر دیب قاره تقدیرگه کوندیلر.

II

آدمنی بارأتو بله‌نگنده اش بتمگان ئلده
ملك لرگه امر کیلدی قیلورغه کشیگه سجده

طبیعی بعـــض قوتلر آدمگـه انقیـاد ایتسون
آدمنك افضلیتن ملك لر باری یاد ایتســـون

بو نیندی بر امر صوك؟ دیب تردد قیلـدیلر بارسی
آلار برده طوره آلمیلر خـدانك امرینه قارشی

خدانك امری بولغاچ سجده قیلمی چاره‌مز یوق دیب
آدمگه سجـده قیلـدیلر خدانك قهریدن قورقب

خدا قوشغاچ ملك لر بو کشینی قیلدیلر تقدیس
«بواش معقول توگل» دیب سجده‌گه باش بوکمه‌دی ابلیس

«آدمنك اصلی بیك معلوم، تیوشسز احترام» دیدی
«نی بولسه‌ده آ ڭا سجده قیلو مینم حرام» دیدی

فرشته‌لر آدمگه سجده قیلغاچ همه اش بتکاچ
خدا: «نیك سجده‌قیلمادك؟» دیوب آندن سؤال ایتکاچ

دیکان ابلیس: «مینی اوتدن یاراتدك آنی توفراقدن
نیگه سجده‌قیلیم صوك؟ مین، مین آرتق بولغاچ اول‌ذاتدن»

جهانـده جمله‌دن اوّل خداغه قارشـیلاشقان اول
بواش معقول توگـلدر دیب یابا یالغز تالاشقان اول

دیگان الله: «سینکا لعنت! براق کیت! طورمه بویرده
جهنمگه صـالورمن مین بوندن تـابعلرك برله»

دیکان ابلیس: «بو کوندن صوك اوچکدم مین کشیلرگه
خدایم اختیـار بیرسـه بلورمن نرسـه اشلرگـه»

خدا آچولانوب ابلیس‌نی صالدی مه‌نگو ذلتکه
«مونامین شونده طور» دیب بو آدمنی کرتدی جنت‌که

امیدسز حالده ابلیس شول ساعت یرگه دوشب کیتکان
بابا یالغز بر اوستنده ضررسزغنه کون ایتکان

بر اوستنده تولی جانوارغه قیلمغان ضررلی اش
آدملر یرگه تولغاچده ظهور ایتکان ینه ابلیس...

III

خدا قوشقاچ آدم جنت‌که یالغز باش باروب کرگان
آغار صولر، مزین باقچه‌لرده بوشغنه یورگان

تله‌گان ایدی جنت‌ده آدمنی یالغز ایتماسکه
بارانوب بیردی حوائی آدمگه برگه نیبدشکه

خدا شولای خاتونلردن خلق ایتدی فقط برنی
«بر ایرگه بر خاتون» دیب هم یاراتقان برگنه ایرنی

روح قالبغه کرگاچده بیرلگان جسمانی لذت
آدمنڭ باشینه یته مونا اوشبو فانی لذت

کوره‌لك بولماغان خور قزلری اول چاقده جنتده
درست، حکمت‌ده یوق ایدی آلای جسمانی لذتده

نیچوك أیتیك؟ شولای ایدی بو اش کتب منزلده
نی حکمت بار بر اشلرده بله آلمیلر مونی تلده

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

آدم آتا اوزی یانده اوزی جنسن کوروبرله‌ن
یارانغان حضرت حوانی شوندوق چن کوکل برله‌ن

آلک حوا بر آز نازلانسه‌ده تیزدن ثیله شکانلر
ایکاوگه اوترغانلر آلای بولای سویله‌شکانلر

اوزون سوز قسقه‌سی شولای بوجلت‌که آدم کرگان
تله‌سه نی اشلاسه‌ده حریت هم اختیار بیرگان

آشار، ایچار ایچون هر نرسه‌نك ایشکن آچق قویغان
،، یاقن بارمه بو اشکه ،، دیب فقط بر نرسه‌دن طییغان

یورون یازغان کتابلرده یوبر حکمتلی اش دیلر
آتارغه قوشماغان نرسه‌ده بر نورلی یمش دیلر

ضرر یوق نرسه بولسه‌ده بوله ابدی یوکبی بر اش
کوریك نیشلار آدم حوا، دنی نی اش قیلور ابلیس.

IV

آشاو ایچو نه‌رز بولغاچ طورولر بیگره‌ك آنسات
،، بلورمن نیشلاتورگه،، دیب تگی ابلیس کوته فرصت

طوره‌لر نه‌ق صبی توسلی معیشت قاتیلیغن کورمی
حاجت یوق هیچ اش اشله‌وگه، آدم تیك یانه‌هیچ یورمی

یونیندی اش؟ آدم حوا توره‌لر عیش عشرت‌ده
طوره ابلیس قاچان فرصت بتار دیب قایغی حسرت‌ده

آنڭ دوشمانلری جنت‌ده بوش یورسونلر ایرکنله‌ب
یوری ابلیس آچو برله‌ن خدانڭ رحمتن کونله‌ب

نیچه ملك بل عبادت قیلسه‌ده کیتکان باری یلگه
آنڭ اوستینه «ملعون» دیب یازلغان تورات انجیلده

شولایده بو بتار برگه‌ده کونلر دیب یوری ئیله‌ب
،، بوجنت‌که کروب بولماس میکان؟،، دیده کیته چیتله‌ب

،،آدم ایچونگنه ذلتکه توشدم آه واه،، دی
،،مونی آلداو یکل اش،، دیب یوری اول حیله کارداهی

قوالر مسکین ابلیس نی بوجنت‌که یاقن بارسه
نیچوك کرگان صوك اول آنده یازیم ایسکی کتابلرچه

شولای چیتله‌بکده جنت یانده‌ن برکون اوزغانده
کوره ابلیس جلان بالغزعته اوطوره ایشك یانده

بوکونده‌گی کبی توگل جلان آنده ماتور بولغان
آیاق قوللی، زیفا بوبلی، دخی گوده‌گه زور بولغان

بوکونده‌گی صوفیلرچه باشن توبان تابا ایمدی
خیر خواه ملالر توسلی «ایسانمی؟ ملا کم» دیدی

مونڭ تغوالغن کورکاچ جلان‌نڭ شفقتی کیلدی
خداغه اك یاقنلردن، ملك لردن دیوب بلدی

مونی فرصت بلوب ابلیس جلانغه اشنی بالگرتدی
،،منم اش بار ایدی جنت‌ده کیل زنهارمینی کرت،، دی

دیدی جلان: «بوکون جنت ایشك یانغنه مین صاقچی
قاراولاب توروغان اوستندن سینی کرتمك توگل یخشی»

دیدی ابلیس: ،،میتی سین آوزنگا کرت هیچ کشی کورماس
جلان کرتکان ایکان ابلیس نی دیب هیچ بر کشی بلماس،،

جلانغه ئالله نیلدی وعده‌لر قیلدی کوب آلداشدی
جلان مسکین: «آلای بولغاچ کرایندی» دیب آغز آچدی

نیچه یللر کونوب بورگان بو جنت‌که باروب کرگاچ
بابا یالغزغنه بورگان آنامز حواغ کورگاچ

دیدی: «آه بو ماتورلقلر توگه‌نماس مه‌نگولك بولسه
گوزال اولور ایدی مونده نی حکمت بار؟ بلوب بولسه

وقتچه بولماسه ایدی بو جنت، بو ماتورلقلر
بولوب تیزدن بته تورغان بو تورمشده نی لذت بار؟

کوز آچوب یمغنه یومغان چاقلی لذت یا که تونش توسلی
کیری کیلماس بولوب بتکاچ، بو تورمش‌الـــ زور اوکنچلی

خدا بیرگان ایکان مونده سزه نعمتنك انواعن
هیچ ئولمه‌س مه‌نگولك ایتسه خداغه نی بوله طاعن؟

سینك عمرك بو برده یالت ایتوب کیتکان یه‌شن توسلی
آخرده بر ئولوم بنار کون آرتنده‌غی تون توسلی»

جلی جلی سوبله‌ی ابلیس آنك برده بوراك طنمی
بو سوزلرنی ایشتکاچده دیدی حوا: «بر اش جنمی؟»

قايان بلدڭ؟ دى توروچ حوا ابليسكه ياقن باردى
«سين ايتكانچه شولايبوق بو «نور»لغه زوال بارمى؟

سين ايتكانچه شولايبوق بر ئوله‌بزمى؟ ئنه‌بزمى؟
گويه هيچ بولماغان ئزسز بو دنيادن كيته‌بزمى؟»

يوربلمن، سوزلربن حوانڭ حق قورقدن موبلدى
ديدى ابليس: «بو آغاچدن آشاودن‌نى ايچون تيبدى؟

موبا شوڭا ايجون تيبدى: بو بردە مەڭگو طورماسقه
ئولومسى كورمى كون ايتكان، فرشته‌بردن اولماسقه

تەڭرى ممنوع ايتدى بو دارودن مەڭگو ئولمەسكه
آشاغانده بەك‌ده بوسن قاره يرگه كومەلمەسكه.

حمر حوا ئوسنى ابليس، حواغه بوب وسوسه قيلدى
تمام آلداغوروب تنكاج اوزى ببك تيرگه شلدى.

V

عابب تيز آلدانوچى حواغه بو سوز يمه قلدى
آغاجدن شول مموت بر آر يمشنى صندروب آلدى.

ئوزب بر تورتنگان قاپماچ بر آن يوق ببك شوما كيتدى
بو شادلقنى ايتورگه آدم باباسه ياروب يتدى

«تله‌ساڭ مەڭگو ئوتمسكه بوشا بوبرسه‌نى قاپ!» دى
«سيڭ موبيڭان صتور حتورڭ احر داروسى تابدى

آشنا ایدی،بران بولماس، آشاتیر ئیدەتمر اتیر ادی
«موبا ایدی بوحستده ایکەو مەڭگو توررمزە دی.

ختتەن سوری بەن آدم آشادی برگەە بورنث
درسب بر بر سەدە بیرق دیب آنای باشلادیلار کوب کوب

بمشی آشاغانس صوڭ وقتلر اوتمدی بیث کوب
اوحب کبتدی آلك اوستدەگی کیوملری اورکب

موبا شوندە آدم مسکین بلاراچ ندن توروب قالغان
گەمە ارتكان ایتکاچ بەیتسر آدم اویالغان

کسی کوتره آلمدر حدانڭ فصل احسدن
اس اونکاچ بلدی ـ حوانی داور ابلیس قوترتقاس

دیدی: آه! شول باور ابلیس سب بوبدی گمە اسکە
اوری آللەتعالی صلناسدە قوبدی مسکین ابلیس گە

آدم بالاسیدە شولای قیلە بر در گناه اتسی
اوری صوق تاب تاره قمایە. عملی ابتە ابلیس لی

کسی قیلماس گمە اسی اگردە بسس میسە
تبره باغمدە بوبەن برسەلار بربەن کوری طویسە

گناه باشلاری آدمنی عدی گمە بر اس برلان
ایکی آرەدن مەس کبندی بربورث بمس برلان

بر ان قسسم آدملرگە دیب ابیسدە کوچ آلدی
بربچی رەت اوریەك دشپاسس بحسی اوچ آلدی

یا آدم! ارتکاب قیلدنگ، نهی قیلغان گناه اشکه
دییوب شودنوق حداسمن. آدمگه کیلدی زور شنه،

بوالسن حلقسنده طمع کار، همده ساماق صاودر
کیرهنگ ی بولسه‌ده بولسون طوری کیلگانمی آشاودر

آدم مسکین بواسکه بیك اوکندی، آه زار ایتدی
گناهن اقرار قیلدی، خداغه اعتذار ایتدی

حساب حق دیدی: مین بیت بوی قیلدم گناه اشنی
گلهن صفدن دیمه دمی؟ سیگا شون سعون اسس‌دن

بو همت‌که کرر کرماس یا آدم زور خطاڭ بولدی
حق ایدی حتمی در! سیمگ برلر وطن بولدی

برگر سرگر سرلس ضلالشوب عمرلر اوتسون
سیدك سالاسرڭ برده شولای آرمار باشن توکسون

صدا آدمه: «یرده معشت محنتی تارت» دی
«بوکوبس صوڭ براوسنده اورڭ اتیه! اورڭتاب» دی

«سیگا فایده‌ی صورتده حلق قیلدم صنعت ی
شولاردن فایده‌ن کون تون آلای بوسفه قاراب باتمی

اش اسلاب اشکه کرتسون دیب یاراتدم تورلی طاشلری
سیگ بوسون دیب اوستردم اوسملری آغاچلری

اش اشله‌و هم عمر برلن بولور بنده‌لرم مسعود
سیمی یاراتو وطن‌ده شول اشردر میم مقصود

بر آسنده کوملگان کوب حریفلر بنار کوبکه
بره‌و بوشقه عراب باتسه میک هیچ قیلماسون اوبکه
بولاردن استفاده ایت! سیمـــک اڭا عقل بیردم
قولاق، کوز، هم یوررگه آیاق، آنڭ اوستنه قول بیردم
صراط مستقیم‌ده بول، خدانڭ برلگن برله
صبر حواه یعنی سوری بول! «یروڭ تورساڭ کم برله»
جعه‌سی کیلمی صدن آدمنڭ باشی آقغان صوڭ
«دیگه قیلدڭ؟ کمه اشی» دیگان قطعی حساب صوڭ
آنش همه‌ده بدرش نتیجه آدم هوا ایکه‌و برگه
خدانڭ امری برلن شول ساعت ظاشلاسیلر یرگه.

VI

بو حست بدڭ عای بولغان بلماس معنوی بر یر
آڭنا کرملك ایچون قلسون آدم بو روحنی تطهیر
روح چن حده صافلانسه گنه‌لردن یراق کیتسه
حقیقی علویت برله لیاقتنی‌ده کسب ایتسه
موبا شوبده آثار روحی معص عرش اعلاعه
آنڭ بو مقصه نفسی رجوع ابته‌ر مرابه عه.

VII

کتاسر ایتکانچه (٢) بو ابکاوسی برگه طاشلایعاج
قابده قولده هیچ شی یوق یالایعاج هم طاماقسر آچ

بو اشلر بتماسه طاعن آدم حوادن آیرلغان
«ربنا ظلمنا» دیب آدم کوب توبه‌لر قیلغان

راحت راحت صورولری آوور بولغان کیتوطاشلاب
شو کوندن صوڭ آدملر یر یوزنده تورد یلرباشلاب

یر اوستینه توشو بیله‌ن آدمی کوردی مخلوقلر
تیچ تورغان بومخلوقلر سوله‌ی باشلادیلر بوق ـ بار

دیدیلر! «بو ایکی آیاقلی، ایکی قوللی عجب نرسه
بو نرسه‌نڭ بوبرگه کیلمه‌گندن صوڭ سبب نرسه!

صورتیمه قاراغانده حقارر بوگله‌ن هیتمه
توره قاققان آغاچ توسلی بو نرسه‌دن امید کوتمه

بیگه صوڭ بو نرم توسلی توگل، حونسر یالانغاچدر
اوری بلک حیله‌کار توسی، اوصللقلر موڭا ماصدر

بو کوندن صوڭ آره‌مزدن محبتلر کیتار ایدی
بو بار چاقده بر اوستنده طنچلقلر بتار ایدی

حضرده‌بوش اوزن صافلارایچون قولیمه طایق توتقن
آیوی بر کشی توسلی، توسی کینکان، یورن جتقار

حدا کورستماسون ایدی، کوردیسه. اورحسه بودات
آرسلان برله قاپلانی جوتر حیله بله‌ن آرتات

اوریمه مسعت کیلسه بو نرسه گل فرر برلی
بیچوك صفلی آبور برصوڭ؟ موڭڭ شردن اوزمرلی

مونكَ بالالری یرلك یوزن تیردن کیتار قابلاب
بو انسانلر هجومندن بری کملر قاتور صاقلاب»

مونا شولای یر اوستینه توشو برله بزم انسان
مونی کورو بله‌ن شوندوق تشاعم‌له‌ندی هر بر جان

بالقلر صوغه قاچدیلر، دیدیلر: قیلمیق غوغا
بغیشلاشقاچده جانوارلر برده‌ب کیتدیلر طاوغه

دیدیلر: «ذیبه‌کر دوستلر بر ایدی تورماق برگه
آدم بر یوریه توشدی کیتیك اول بارمغان یرگه».

بیوك طاولرغه، اورمانلرغه جانوارلر تاراله‌دیلر
ای الاند آدملردن قچوب وحشیده قالدیلر.

آدمی کورگچوك قورقوب قاچه‌لر قورقه‌لر بلده
آدملرنك معاشی امین توکل آلار تلده

VIII

قیه صوڭ؟ حضرت حوا، آدم هیچ بر تاب آچی یول
باره تورغچ خدا قشمه بولدی توبه‌سی مقبول

بری برسندن آیرلغاچ، جاننی یدیدن توکاچ
آدم حوا قاوشدیلر بیچه یللر اوتوب کیتکاچ

بو آدم برله ابلیس کیتدیلر ایکی گناه اشی
خدا عفو ایتدی آدمی، عفو قلمادی ابلیسنی

اوره‌سگان آدم حواءغه بیلك مشکل یاڭغا طورمش
موره‌لر ناس آره‌سنده آغاج تنسنده‌ده‌ی هم قش
موره‌لر قورقه قورقه: تنگه ابلیس کیتماسون آللداب
بمس، یامراق فلان آشاب نوره‌لر حاق طاماق بلعاب
کینار ابچون کیوم. کروب نورر ابچون تسیچ بر یوق
طبیعی حلق ابتلگان مرسه‌لردن باشقه‌ده بیر یوق
مداعه اوزکه‌ی آسمی اوری ماتلان عاصی بولعاج
آوورلعقه کومار‌ـلك نبر، آوورلق دیماسی بولعاج
کون اتما کچی آدم اوتعایعه ممنه‌گی توسی
آلای توکر!.. بو بر دنیا، سبی اشکه اوری کوچلی
بودنیا: دوشقه باتمه! اورکوسکی ایدی اورڭ کور، دی
عقل هم قول کوچکی سبی صرف اینارگه مجبور، دی
طرش ایسه‌ی، طرش آدم! سوله‌ب نورمه آلای بوق‌ـدار
باراتلمای آدم هیده‌ده ــــــــسه بیرده‌گی بایلر
آدم باری شولاری اشتکه کرتسون اجتهاد اینسون
میشتکه کیره‌کی نرسه‌لرینه ایجاد اینسون
تکی جنت‌ده‌گی توسلی یوق ایدی موسه‌نیك یاتمق
اورکنلك اختیارکده معیشت یوللرین تاپمق
بله‌سر اول وقت آدم حیاتنك ابتداسنده
موف، رجاء بو کون اوفکاره اورمان آراسنده

یر اوستنده آدم اوڭ حقنده بق بر بس بالا توسی
بوکور تسخیر قیلغان بر سر آنده عائت لودسی
توری گوده، بلاعج قن. بر اس یوق اهتمرینده
تیره تاغنده‌ی بولسه آدم دشت کوره یارسنده

آعاج یاپراقلری شاولاب. داولر حقنده، یس اورسنه
یغش دشنه‌ی. قنی دمور یورسه‌ب بوغان یورسه
آعاجلرنڭ آره‌سندن بره‌ر سرسه سحر ایتسه
بره‌ر ندت برسه کورسه، یا کد برقوش اوچسه، برایتسه

بیاما قورقه، سسکانه. درندن، قاتقری وائسلای
تمام عالملرله‌یه شوبلوق تیره ندعن دری باسلای
یتون تیره باعی دوشمان کبی قورقه قوب بندنه
اورن صاقلاو بول آری، هجوم د سموسی یوق آنده

قیه سوری تله شویله توره. یوق سلنگلی تورلاق
ثوبه‌ر ثوبه‌سنگه بولسه‌ده مقصود دسدده سورماق
ثوله‌سی کبلمی بیث تیر بوآدم دلالری کوسدم
دره توزعاج آدم مسکن آعر تورمسقده توشن

یوری، یوری بیك اکرنه‌ب ابهنه دسلدی برگه
اوریده قارسی تورغان وحسر کوریشج برده
بره بره آدم اوریده قوب برلس سیردی
کوحی بنکان برئیبری ضیدی. قیدی هم ایردی

IX

بونلر بر اوستنده ایکو تورماق کوبلسر اس
حوقلی توری تلوقمز آدمگه صلاسز تیوبس

مولای تورغان وقتده بر اووزلق کسدی حواغه
بوره تورغاچ براول (اوعل) بر قرمالاسی املدی دنیاغه

بو شادلقدن آدم حوا بهاسز بولدیلر ممنون
آدمز بوندیر دورنه ویر اوستنده موندا بو دون

عمر اوتکان صاین برده آدم بالالاری اورچی
انگلرنك برسی اون بولسه معنی قسر بوبه برسی

بلا عاقا کوب بتادمی آدم کون اورغسین دمی
آدمز سوبله زندلر آدم حمی صانی بمی

کسسر بارەیلەن وحسی ئەیین بوس اونه کوبلر
بالالرنك آره سنده جغه باشلادی معرملر

حالق بزله باشلاغچ بو انسانلرنك اس باشی
وقت کوب اوتمەدی شوندوق دشمن بولدیلر غصی

آدملرنك آره سندن بمالر برگه اون حقدی
شوکا قراب ضرورتدن شریعت هم قانون حقدی

مانو. یعنی توره آلماغچ قانون حقمی ده بوبمی شول
تره یرلری بچراتغاچ فساد بلەن بولوب مشغول

آدم بالالرن بو حالده كورگاچ قالدى اويحكه
تصحت‌كه قولاق صالمى جوما آلار نيه اشكه

آدم اولدى نورى بولعه، آى هيچ طقمسر صالعه
آلارى آردرعه اججح قالمادى شطالعه

بره تورعح دقاس، برقرايحوق دهر گه دهيلهلدى
موى كورگچ آدم‌لك شادلعى حسرتكه ايلهندى

كوره قابل اورى برنه‌ن انگر تورعان مانور قرى
سريعنده حلاق بواس ولكن بو شوكا قردى

داره تورعاح بر آراس بولسده بيك روزعه تارتلدى
آدم‌لك بانى ايلهندى حداعه آه زار قيلدى

حدارك ادى برلهن بو ايكى دات حالبيبر قربان (٢)
آدم بالالرى برلهن بو اشلرى قاراب تورعان

«هابل»لك قرباى مقبول بوبوب حالقحده بانعن‌دى
قابل قربانى مقبول بولماعچ بيمبجه قانعن‌دى

عوى كوركاچ ديدى قابل: بو معجزه مينا مهم
حدادن مى؟ توكمى؟ قالدى بو اسنده مهم سهم

«بورمن بسلاتورگام» دب هر گه بارماعى سلكندى
«بو اشكه مين راضى توگل» ديبوب برنى توربب كيندى

كوبسكلده بولسه صادق قولاقعه بعنىلق كرماس
بعمبر معجزه‌سيده آى تور بولعه كوبدرماس

اوری مانده کوره لمس بولسه باش تارمور دین امریدن
حوده ماس وقورقماس اول خدانك فتی قهریدن

«قابل» آخرون امده صاولادی بر آر وقت اوزدی
بر آولاق برده «هابیل» نك یاقاسنه قولن سوزدی

دیدی هابیل: «قولنکنی سن منکا سوزب ئنك مین سوزمام
خدادن قورقه‌من من، بسلانك کنه عهدمی بوزمام»

«هابیل» نك سوزلرن اسنوب قابل قرعیمادی برده
اوربملک فرده شن توتوب قتل قیلدی شوشی یرده

حکه آلمادی آدم اوغلی اوربملک بمس شیطان
مللکلر اینکانیچه تورکلدی برگه بر کیشی قان

طاری حاقنی گناه‌سی بوق طوعانینك قان توککاچ
قبرگه حرن اینکانگه اوکمکان بولدی اس اونکاچ

ئولکنی بوکله‌دی بلمی یوری قی برگه یه‌شرگه
یوری تورغاچ عاجز بولدی کوموی بلمدر یرگه

موئار حاقنی کورسکن اس سوگی یرگه ئولك کومالك
یر اومتسه یوری تورغاچ بو آیدی فارغه‌دن اوربهك

قابیلك بواش کورکاچ آدم حیران بولوب قالدی
بلا ایچون یه‌ش توکدی، خدادن قورقدی هم اویالدی

آدم بالالری یوبلهب آیاق باصماس بوروں یرگه
قرارماساق توگل بیت ارتکاب اینکچ کنائرگه

X

گناهسی یوق فرشتهلر یا ئادن سوزلر آچدیلر
,,دیدك بیت برتوگهرلرقان بزم سوزلر راست،، دیلر

عجبـــــلهننك بز اژلنوك فساد اهلن یاراتغانغه
باره تورغاچ آدملر اورچهلر بر تولار قانـــــغه

آدملر بالالری باشـــــلادیلر هر برسن اوترشکه
آدملر بولماسه، ابلیـــــس عیبسز ایندی بو اشده

ملـكلرگه دیـدی الله: عداوت قیـلما گز اظـهار
بو اشده سز بله آلماغان خدا بلـگانگنه سر بار

آلارده یخشیلرده بار میند ـــــم هر امرمه منقاد
منم بارلق وبرلـكنی كونی تونی ایـدرلر یاد

منم فیضم، نورم یرنلك یوزنده انعكاس ایتـكان
ارض همه میان انرن نورمدن اقتبـاس ایتـكان

دیدیلر: بو خفی سرنلك الهی حكمتن كورسات
قتل تو سلی نجار اشكه نیچوك صوك قیـلهلر جرأت؟

دیـدی الله: اگر سزگه جسد برلهن نفس بیرسام
شولار تو سلی گناه اشلر قیلورسز شبههسز، سز هم

آلارنلك بعضیسی طولای وقتچـه بولسه ده عـاصی
آخر جیدكنه قیلور سجده منم عظمتمه قارشی

نهان اولان خـداسینه قیلور اول عجـزنی اظهار
خداغه معصیتدن صوك ایـــــدر توبه واستغفار

همان آلار بو سوزلرگه قنـاعت قیلمغان توسلی
دیـدیلر: بز آدملر توسلی قیلامز گنـاه اشنی

گویه شونده دیمش الله: کونب تورگز مونا ایندی
بو اشلرده نی حکمت بار؟ شونی تیز کورسانورمن، دی

خـدا ایکی فرشتهگه جسم برلن نفس بیردی
تمام کشیکبی اینـکاج بولارنی یرگه ایندردی

توشهلر بو ایکاو یر اوستینه ایرتوك توروب هر کون
توروب کونمز یر اوستنده منهلر کوکگه هر بر تون

آدملرنك آره سنـده حکم ایتـکان بولار یرده
تیچـه یللر اوتب کینـدی عاصی بولمادیلر برده

ملك بولغاج ملك ایندی، گناه اشکه قزقمیلر
«صراط مستقیـم» دن هیـچ وقتده چیتکه چقمیلر

ایمش بر کون عجب بر اش توری کیلکان ملك لرگه
کیله بونلارغه بر خاتون کشیلرنی ئـهله کـلهرگه٭

لایـق برنك فرشته سی بولورغه بو ماتور خاتون
ملك دیساك ملك توسلی، مـلك لرگه کیله یاقـن

فرشـته توگل، اول خاتون، اوزی چاق اون سیگزیهشنك
فرشـتهلر قزقتالر ماتور خـاتونی کورکاچـده

کیلو برلەن: مینم دعوامنی نفـلاب طـکلاکر سز،دی
شولای شولای بر اش بولدی شونا سز حکم ایتکز،دی

شولای اوسنمن کیتیك ایندی، آلای بیك کرمایك ایچکه
شـوشی خانون ســببلی توشـدیلر بولار گناه اشـکه

ملك‌لرگه دیدی الله: «بولارنی کوردکزمی ایندی
نفس بیرگاچ ملك‌لرنك شولای بولورن بلەمین»،دی

عاصی بولغان ملك‌لرگه خدا بیك زور جزا بیرگان
خانون دعاء اوقب کوککه منوب یولدزغه‌ئەورلگان

نیچوك بولسەده بولدی بوزور اش شولای اوتب‌کیتدی
خدانك قمریغی کورکاچ ملك‌لر هب سکوت ایتدی

XI

آدم ئولگاچ، آدم بـالالری برگه نـارالەیلر
قایـا مـانور اورن بولسه آلارنی قولغه آلدیـلر

قیله بانـــــلادیلر بولار بوزقلقلرنك انـــواعن
خدادن قورقمی ایشـــلیلر گناه‌لرنك اری واعن

خدا امر ایته یـردەگی شـول کونـگی پیغمبرگه
عاصی بولغان کشیلرنی توری بولـلرغه اوندەرگه

پیغمبر آرقلی کیلگان خـدا سوزینی ایشـتمیلر
بارەلر باشقه یول برلەن، بودینی برده کونمیلر

Научнопавльная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

بوزقالق اشلەمدەن [illegible] يتمى
كوكلنی چن علم، وجدان بلەن بیك نقلی برکتەی

بو بالەی، بردەلەنەی کوزلری آلتون کەنن برلەن
قاراب تورساك آدم بالالری مشغول یوق اش برلەن

اخوت هم محبت نلده بار، هیچ بر کوکلده یوق
آدملرنك عزیز عمرلری اوته صوغش برلەن

کوره الله: فساد قیلماوچیلر اوندن براوچەی
تازه کوکللی، صاف وجدانلی میلیوندن براوچەی

رسوللر آرقلی الله کتابلر ایبقەره بیرگه
آنك صاین آدملر ارتکاب ایتەلر کبائرگه

نیجوکده هیچ توزەلمیلر کیتەلر دینلرن طاپتاب
بولارنك آرەسندن بولمی ایندی هیچ برن مافطاب

اونه کونلر، بر اوستنده فسق فساد همان آرته
اطاعت یوق، بیرەلر هر وقت حق امرینه آرقه

خدانك اوزینده سجده قیامی باشلاماج انسان
ملكلر ایتکاننچه باشلادی بوتلر توگارگه قان

خداغه چن شریك قاتقاچ صنملر یاصاب آلتوندن
که ممنون اولمادی الله بو انسانلرنی خلقندن